

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Boeken (en zo)

Van woede naar redelijkheid – Emoties, dilemma's en erkenning bij scheiden, nieuwe partner en samengesteld gezin

Corrie Haverkort (2018). Amsterdam: Uitgeverij SWP. 232 pp. € 34,00.
ISBN 978 90 8850 8615

Robin Glerum

Corrie Haverkort is filosoof en beeldend kunstenaar. Als filosoof is zij gespecialiseerd in de wijsgerige ethiek, met name op het gebied van hedendaagse gezinstransities. Ze verzorgt lezingen, trainingen en congressen over samengestelde gezinnen met onderwerpen als erkenning, verzoening en vergeving, vrijheid en gebondenheid. Samen met Marlijn Kooistra-Popelier en Aleide Hendrikse-Voogt ontwikkelde zij het Stiefouderschapplan en schreef ze het boek *Hoe maak je een succes van je nieuwe gezin? Stiefplan, tips en tools* (2016). Ook is zij opleider van de driedaagse opleiding tot stiefplancoach.

In het boek *Van woede naar redelijkheid* biedt Haverkort de lezer een andere benadering voor het vormen van een samengesteld gezin. Volgens de auteur adviseren professionals vaak aan ouders dat zij aan hun kinderen moeten denken. Deze oproep blijkt in de praktijk van liefde, scheiding en samengestelde gezinnen niet sterk genoeg. Op basis van de ervaring van meer dan honderd gezinnen die over twintig jaar gevolgd zijn, stelt ze dat energie en aandacht veeleer naar eigen pijn, verdriet en woede gaan. In haar boek maakt zij gebruik van casuïstiek, aangevuld met de perspectieven van filosofen als Aristoteles,

Kant, Rawls en Nussbaum. Haverkorts pleidooi is om, middels de erkenning van de kwetsbaarheid en de verlangens van ieder lid van het systeem, met elkaar in gesprek te gaan over morele dilemma's die opkomen bij een scheiding en het vormen van een samengesteld gezin.

Het boek is geschreven voor ouders en professionals. Het leest weg als een driedelig filosofisch reisverslag, waarbij de lezer van woede en verdriet stap voor stap wordt meegenomen naar redelijkheid. In elk van de drieëndertig hoofdstukken wordt een concept uiteengezet dat eindigt met een vraag, waarop het volgende hoofdstuk voortbordurt. De hoofdstukken zijn zo ingedeeld dat het behapbaar blijft en je als lezer ruimte krijgt voor reflectie. Op deze filosofische reis heeft de auteur oog voor de verschillende leden van een samengesteld gezin en de bijpassende rollen.

Het eerste deel gaat over de betekenis van emoties en hoe emoties een intelligent oordeel vormen bij de vraag naar rechtvaardigheid, welzijn en geluk. Deze emoties worden in het licht van de hechtings-theorie begrepen en erkend. Daarnaast komt het belang van het vertellen van een eigen en een gezamenlijk levensverhaal aan bod. Ook worden de taken van gescheiden ouders en nieuwe gezinnen belicht. Dit deel eindigt met de vraag naar de noodzakelijke menselijke vermogens om de juiste voorwaarden te scheppen van goed samenleven, zoals inlevingsvermogen.

In het tweede deel komen morele dilemma's aan bod die kenmerkend zijn voor samengestelde gezinnen. De auteur stelt de vraag naar identiteit en onderzoekt waarom het zo moeilijk is om een

Van woede naar redelijkheid

'vreemde' te accepteren binnen de intimiteit van het gezin. Het belang van het erkennen van verschillen die je kunt voelen in een 'bloedband versus een stiefband' en ook de moeilijkheid van het samenvoegen van twee gezinsculturen komen aan de orde. Ook wordt aandacht besteed aan wat het doel is van stiefouder zijn en een samengesteld gezin vormen. Dit zijn vragen die niet vaak gesteld worden, daar het stiefouderschap eerder een gevolg is van het kiezen van een partner dan een doel op zich. Tot slot wordt aandacht besteed aan rechtvaardig handelen. Hierbij benadrukt de auteur het belang van spreken met elkaar over wat wel en wat niet kan.

In het derde deel ligt de nadruk op onze menselijke mogelijkheden om recht te doen aan elkaar. De auteur vestigt de aandacht op het belang van een taal voor pijn en verdriet bij een scheiding. Doordat deze taal vaak beperkt is, krijgen deze gevoelens geen bestaansrecht en ontbreekt het aan rituelen en uitingsvormen om het verlies te kanaliseren. Dat gebrek aan uitingsvormen maakt het moeilijker om de draad weer op te pakken na een scheiding. Concepten als vrijheid, verantwoordelijkheid en woede worden hier ook besproken. Tot slot wordt het begrip 'transitiewoede' geïntroduceerd. Dit is een proces waarbij gevoelens van kwaadheid en teleurstelling erkend worden zonder dat er vergelding plaatsvindt. Door een gesprek waarbij afgewogen geoordeeld wordt over wat heeft plaatsgevonden en wat goed is voor de praktijk, wordt dit proces in gang gezet. Degene die fout is geweest moet aansprakelijk worden gesteld op een manier die gericht is op een goed toekomstig samenleven, niet op vergelding. Volgens de auteur is dit een gedeeld verlangen van alle leden van een samengesteld gezin.

De auteur hoopt dat ouders en stiefouders die het boek lezen, geraakt worden

door de openheid in de beschreven casuïstiek en dat het boek hen inspireert om hun nieuwe gezin te vormen. Daarnaast beoogt zij dat professionals de thema's emoties, morele dilemma's en rechtvaardigheid aandacht geven bij de begeleiding van scheidende ouders en de introductie van een nieuwe partner. De thema's worden als concepten uiteengezet met behulp van teksten van verschillende filosofen en praktijkvoorbeelden van vraagstukken waar gezinnen mee kampen. De exploratieve benadering van deze vraagstukken laat ruimte voor reflectie en staat daarmee model voor de houding die je als professional kunt aannemen. Het boek schetst als het ware een landkaart op basis waarvan de professional samen met de gezinnen de verschillende levensdomeinen kan exploreren. Het belang een taal te creëren voor emoties, overgangen en processen waarmee een samengesteld gezin te maken krijgt wordt sterk benadrukt. Taal kan bestaansrecht geven voor hetgeen ervaren wordt, waardoor ieder gezinslid zich erkend kan voelen. Deze erkenning is volgens Haverkort een vereiste om tot samenleven te komen. Ze hoopt dat de kinderen van gescheiden ouders deze positieve gevoelens weer door kunnen geven aan een volgende generatie.

Voor de systeemtherapeut is het waardevol om de verschillende rollen binnen een gezin voldoende aan bod te zien komen. Minder aandacht is er voor de rol van de professional zelf in het werken met deze gezinnen en voor wat de aanwezigheid van de professional in deze gezinnen teweeg kan brengen. Ook wordt er maar kort aandacht besteed aan de familieleden om deze gezinnen heen en welke rol ze kunnen spelen in het vormen van een samengesteld gezin. Daarnaast wordt een groot beroep gedaan op de redelijkheid van de mens. Hoewel dit nauwkeurig

Van woede naar redelijkheid

onderbouwd wordt, blijft de vraag voor welke gezinnen dit haalbaar is. Daar gaat de auteur niet specifiek op in. In de praktijk blijkt de stap van emotie naar redelijkheid namelijk vaak een lastige. Er worden verder ook geen praktische technieken of gespreksvormen aangereikt. Dit is dan ook niet het doel van het boek.

De auteur durft het aan om zonder normatief te zijn, te schrijven over 'het juiste doen' bij de vorming van een samengesteld gezin. De ervaringen uit de praktijk in combinatie met de inzichten van filosofen bieden de professional een kader dat inspireert om te werken met deze gezinnen en samen met hen te onderzoeken wat voor het gezin een passende manier van samenleven kan zijn. Voor ouders en stiefouders kan het boek erkenning en inspira-

tie bieden om de uitdagende weg van het samengestelde gezin verder vorm te geven en door te zetten.

Robin Glerum is psychotherapeut en in opleiding tot relatie- en gezinstherapeut. Hij is werkzaam in het Lorentzhuis, een centrum voor systeemtherapie, opleiding en consultatie. E-mail: r.glerum@lorentzhuis.nl.

Literatuur

Haverkort, C., Kooistra-Popelier, M., Hendrikse-Voogt, A. (2016). *Hoe maak je een succes van je nieuwe gezin? Stiefplan, tips en tools*. Huizen: Pica.

Van contextuele theorie naar praktijk

Jaap van der Meiden (2020). Bussum: Uitgeverij Coutinho. 200 pp. € 26,95. ISBN 978 90 469 0745 0

Jasmien Peeters

Of ik een nieuw boek *Van contextuele theorie naar praktijk* van de Nederlander Jaap van der Meiden wilde recenseren, over de contextuele benadering? Ik ben meestal erg blij met zo'n vraag van het tijdschrift *Systeemtherapie*. Deze keer voelde ik een ... spontane koudwatervrees. Ik volgde weliswaar de vierjarige therapieopleiding bij Leren over Leven, de school voor contextuele hulpverlening in Vlaanderen, bij fantastische docenten als Jan Hoet en May Michielsens. Ik ben dus de facto een contextueel systeemtherapeut en werkelijk begeesterd door de benadering. Mijn 'con-

textuele bijbel' *Tussen geven en nemen* van de Hongaars-Amerikaanse psychiater Boszormenyi-Nagy (Boszormenyi-Nagy & Krasner, 1994) bukt van de ezelsoren, aantekeningen in de marge, post-its en fluo onderlijningen. De gebroken rug van het studieboek geldt als bewijs van veelvuldig lezen.

Toch had ik bij het afstuderen het vertwijfelde gevoel onvoldoende beslagen ten ijs te komen als contextueel counselor en therapeut. Ik miste een heldere richtlijn voor de praktijk. Ik ging verder op zoek naar houvast en gereedschap, onder andere bij eft (Sue Johnson, later ook Les Greenberg). Daarmee gaf ik wel gehoor aan Boszormenyi-Nagy wanneer hij stelt dat relatiegerichte therapie verrijkt wordt door de integratie van het beste van alle bestaande disciplines. Maar gaandeweg werd ik zo veel meer eft- dan contextueel therapeut. En daardoor voelde ik me ook